

Religion, plats och identitet¹

Temat för denna text är religion och plats. Texten inleds med en diskussion om centrala begrepp, därefter följer ett resonemang om sambandet mellan religion och plats. Som empiriskt fall studeras sedan föreställningen om ett "bibelbälte" i landskapet Österbotten i Finland, som ett exempel på samverkan mellan religion, plats och identitet. Mitt angreppssätt är religionssociologiskt och mitt primära intresse är religionens förhållande till det moderna samhället.

Det finns många olika samband mellan religion och plats. Bland annat spelar den rumsliga dimensionen en roll för hur olika religiösa traditioner uppfattas, och religionen spelar också roll för hur platser och regioner uppfattas. Detta senare samband är centralt för denna text.

Den kanadensiska sociologen Rob Shields (1991; 2004) diskuterar platsers betydelse framför allt för identiteten. Människor identifierar sig, och identifieras, bland annat utgående varifrån vi kommer och var vi bor. Shields (1991) framhåller att geografin är något socialt konstruerat, inte alls något "naturligt". Han talar om den sociala konstruktionen av plats som "social spatialisering". Den sociala spatialiseringen har två dimensioner: dels genom det av människor byggda landskapet: vägar, hus, parker etc.; dels konstruktionen av platser image. Platser kommer att förknippas med vissa föreställningar, platsnamn rymmer vissa konnotationer som kan produceras i en

diskurs, och som också påverkar konkreta praktiker kring platser, i form av beslut om både individuella resor och kollektiva resurser (Shields 1991: 46–47). Också religionen har betydelse för den sociala spatialiseringen. Inom religionssociologi har detta främst studerats genom kartläggningar av religiösa rörelsers utbredning eller genom studier av religiösa gruppers betydelse i ett lokalt sammanhang. I denna text är temat inget av dessa två utan här handlar det om hur religion och plats blir delar av konstruktioner av identitet.

Centrala begrepp

Rubriken använder tre begrepp: religion, plats och identitet. Dessa ska kort diskuteras i detta avsnitt.

Religion är ett notoriskt svårdefinierbart begrepp, ett känt exempel är att den sociologiska klassikern Max Weber (1963/1922) vägrade definiera begreppet. Liksom Weber används det här i en relativt vardagsnära betydelse, som traditioner, praktiker och grupper som förhåller sig till något förmodat övernaturligt. Exemplet i texten handlar dessutom främst om protestantisk kristendom.

Plats är ett exempel på ett annat sådant begrepp som har en vardaglig, till synes självklar betydelse men som är föremål för en omfattande teoretisk diskussion inom flera vetenskapsgränar. Här för jag

en mycket förenklad och förkortad diskussion kring platsbegreppet. Utgångspunkten är Shields (1991) tes om att plats fortsatt har betydelse inte minst för identiteten.

I vardaglig förståelse och ibland också i vetenskapen görs en viss skillnad mellan plats och rum. Ett sätt att beskriva en sådan skillnad är att plats är något som benämns. Knott (2005) gör ett ambitiöst försök att teoretisera förhållande mellan religion, plats och rum. Hennes definition av plats (Knott 2005: 29) lyder: "I see places as parts of dynamic and relational space". Rummet är alltså en totalitet, men inte en statisk sådan, och en plats en – avgränsad och förmodat unik – del av detta rum. Massey (1995a) betonar å andra sidan att platser är socialt konstruerad också i den meningen att de uppfattas som avgränsade, hon talar i stället om öppna platser. I rubriken på detta kapitel talas om "plats" medan det exempel som diskuteras kanske lika bra kunde gå under benämningen "region", I sin bok med titeln "Places in the Margin" använder Shields (1991) å andra sidan bland annat norra Kanada som exempel på en "plats". En plats kan alltså vara av väldigt stort omfång.

Gieryn (2000) listar tre egenskaper hos plats: "geographic location", "material form" och "investment in meaning and value". En plats nåtning meningsfullt, den väcker associationer och har en betydelse för oss, till exempel genom ett namn men också genom minnen – även om vi inte besökt platsen i fråga. En plats är något socialt, den mening en plats har skapas kollektivt och är inte given. Därmed är plats också något politiskt: betydelsen hos en plats är föremål för kamp, på samma sätt som all betydelse (Massey 1995b). Vidare

är en plats relationell, dess betydelse skapas i förhållandet mellan rum, tid, materialitet och människor (Pierce m.fl. 2010). Tidsperspektivet berör bland annat hur en plats upplevs förhålla sig till modernitet och tradition; vi ser ofta städer som mer moderna och mer tidsenliga än landsbygd, där traditioner, inklusive religiösa traditioner, antas ha större betydelse. Den materiella aspekten handlar om den betydelse som skapas av hus, vägar, hav och berg, men involverar också våra kroppar. Vi relaterar det rum som finns omkring oss till våra kroppar. Eftersom kroppen är asymmetrisk – i den bemärkelsen att den ena sidan är starkare och på så sätt mer värdefull – blir också rummet asymmetriskt och (enligt den tolkning jag gör av Knott (2005: 15–17)) vissa platser mer och andra mindre värdefulla. Platser ordnas hierarkiskt bland annat enligt axeln centrum-periferi.

Zukin (1991) framhåller att platser präglas av en spänning mellan gemenskap och konflikt. Konflikterna handlar enligt Zukin i hög grad om förändringar. En central tanke hos Zukin är relationen mellan marknad och plats. Hon säger att dessa varit intimt sammankopplade men har separerats i det moderna samhället och snarast blivit varandras motsatser. Marknad är nu något globalt, framåtsträvande och högst relevant, medan plats ses som lokalt, föråldrat och irrelevant. Platser blir enligt Zukin (1991) mer likadana genom kulturell nivellering, till exempel samma butiker och restauranger överallt, men mer olika genom ekonomisk specialisering och ekonomiska skillnader.

Den mänskliga sidan i konstruktionen av platsers betydelse kommer fram redan i tanken på att denna betydelse är social, något som skapas av oss alla tillsammans,

till exempel genom hur vi talar om en plats. Den andra sidan av detta är hur platserna så att säga bidrar till att skapa vår betydelse, det vill säga platsens roll i byggandet av identitet. Identitet är ett centralt begrepp inom sociologin. Identitet innebär den uppfattning man har om vem man är och vem man inte är som individ eller grupp (Giddens 1991). Denna uppfattning får man enligt en sociologisk förståelse i första hand från omgivningen men det är också något man själv arbetar med. Identitet är inte något självklart eller fast, och ju mer komplext och rörligt samhället blir, desto rörligare blir identiteten och desto mer föremål för ett aktivt, reflexivt arbete (Giddens 1991). Identiteten byggs upp av olika element och plats är ett möjligt sådant element (Castells 1997: 21). Samtidigt konstrueras platsen i växelverkan med identiteterna (Massey 2005: 10).

Begreppet intersektionalitet erbjuder ett redskap att diskutera hur identiteter uppbyggs. Det bygger på den enkla tanken att identiteter byggs upp av många olika kategorier: klass, kön, etnicitet, sexualitet, ålder, hemort, religionstillhörighet, modersmål, osv. Termen ”intersektionalitet” kommer från engelskans ”intersection”, det vill säga vägkorsning. Termen syftar alltså på hur olika gränsdragningar utgående från kategorier som de ovan nämnda korsar varandra i en individ. Begreppet härstammar från feministisk forskning, där det kommit till för att påminna om att inte enbart kön är relevant för en individs samhällsposition eller identitet (Knudsen 2005; Lykke 2007).

Intersektionalitetsbegreppet har sina rötter i en diskussion om makt och underordning, där tanken var att en kvinna kunde

vara underordnad också enligt andra kategorier, främst klass och etnicitet, men också att det är möjligt att vara underordnad enligt kön men överordnad enligt klass och härkomst, till exempel en vit, höglönlönad kvinna. De olika skiljelinjerna kan alltså förstärka varandra men också luckra upp varandra eller göra samhällspositionen eller identiteten mer komplex. Man kan också tänka sig skiljelinjer som löper parallellt med varandra eller som uppfattas som parallella, till exempel att en etnisk grupp är överrepresenterad inom en viss klass. En viktig teoretisk poäng med diskussionen om intersektionalitet är att de olika kategorierna inte bara adderas till varandra utan att de också interagerar och påverkar varandra. Man kan till exempel se att sexualiteten påverkar hur könstillhörigheten uttrycks, men också att den geografiska hemvisten (eller hemvisterna) påverkar den betydelse religionstillhörigheten får.

Tillhörighet till en plats kan vara en komponent i olika intersektioner, men den kan också fungera som en diskursiv ”genväg” förbi en komplex intersektion av identitetsmarkörer (Shields 2004). I stället för att försöka förstå ett komplext sammanhang av klass, kön, etnicitet, osv., kan den rumsliga aspekten låta en nöja sig med att hänvisa till att någon är ”från norra sidan av staden”, är ”göteborgare” eller ”österbottning” ibland även om det så skulle vara flera decennier sedan man flyttat från Göteborg respektive Österbotten.

Religion och plats

Religion kan kopplas till plats på olika sätt och på olika nivåer. En plats eller ett område kan uppfattas som viktigt för en

religiös tradition, som när Israel beskrivs som judarnas heliga land. I traditionell religion har olika platser definierats som heliga och varit föremål för dyrkan, och motsvarande kan också förekomma inom världsreligionerna, till exempel i form av mål för pilgrimsfärder – Mecka, Rom, etc. Religion är ett socialt fenomen, och människor som bor nära varandra har traditionellt följt samma religion, och denna religion har i sin tur definierat det område där man bor; man talar till exempel om ”muslimska länder”. Inom olika religiösa traditioner finns föreställningar om mytologiska platser, Edens lustgård, Valhall etc. Förhållandet mellan religiös tradition och plats är inte statistiskt, religioner rör på sig genom mission, erövring, migration, osv. (Park 1994; Brace m.fl. 2006; Corrigan 2009).

Ovan har konstaterats att plats är något socialt, men det sociala är också rumsligt och kan inte existera utanför rummet (Lefebvre 1991: 404). Massey m.fl. (1999: 6) uttrycker det slagkraftigt; de konstaterar att medan det rumsliga är socialt konstruerat är också det sociala rumsligt konstruerat. Eftersom religion är ett socialt fenomen gäller detta också religion. Det är alltså inte bara så att religion och plats kan ha olika samband: religion måste av tvång ta sig olika rumsliga uttryck, eller med andra ord, religion kan inte existera utan plats. Men samtidigt är som sagt platser socialt konstruerade, och religion blir då i egenskap av socialt fenomen en del av konstruktionen av plats.

Det mest klassiska sättet att inom religionsforskningen koppla religion till plats är diskussionen om heliga platser (Eliade 1959). En annan tradition är det religions-

geografiska studiet av bland annat religionens utbredning och religionens påverkan på landskapet (Park 1994). Knott (2005) lägger till två andra och nyare aspekter av forskningen om religion och plats: religion och globalisering (Beyer 1994), en stor egen teoretisk diskussion och som jag lämnar utanför denna text, samt studiet av religion i lokalsamhällen (t.ex. Ammerman 1997; Heelas ja Woodhead 2005).

Hervieu-Leger (2002) talar om den rumsliga dimensionens betydelse för de stora kristna kyrkorna. Det handlar delvis om församlingsindelningens betydelse. Den kyrkliga verksamheten definieras geografiskt och de som bor på ett visst område räknas som tillhörande kyrkan. En annan viktig geografisk dimension av kristendomen är strävan till att sprida sig i rummet, att missionera.

Det empiriska fall som tas upp som exempel i detta kapitel handlar om religion och region. Park (1994) talar om områden som präglas av religiositet eller någon särskild religiös tradition som ”religiösa kulturregioner”, regioner som präglas av något särskilt kulturdrag relaterat till religion. Parks exempel på religiösa kulturregioner är alla från USA, bland annat sydstaternas bibelbälte, mormondelstaten Utah men också mindre områden som Amish-byar.

Stump (2000) talar om olika sätt på vilka religionen manifesteras territoriellt. Bland annat handlar det om att försöka definiera ett geografiskt rum för den egna moraliska och religiösa gemenskapen, och ge moraliska gränsdragningar en geografisk dimension. Det kan handla om hur talibanerna försöker göra Afghanistan till en muslimsk stat, men också om hur man

inom evangelikala kretsar talar om USA – eller Sverige eller Finland – som ett “kristet land”. Avgränsningen av dessa moraliska rum kan också vara mer lokal.

Mikaelsson (2009) diskuterar samband mellan religion och region, med två exempel från Norge: Nord-Norge, där laestadianismen varit stark, och Västlandet, med betydande inslag av olika inomkyrkliga väckelse- eller lekmanarörelser. Hon visar hur bägge konstrueras som särskilda religiösa regioner, både utifrån och inifrån, och hur man också förklarar religiositeten med hjälp av naturgeografen – avskildhet och karga landskap. En viktig poäng hos Mikaelsson (2009) är att de områden som konstrueras som särskilt religiösa inte befinner sig i landets geografiska centrum utan snarare i det som betraktas som periferin.

Sambandet mellan religion och plats kan förstås intersektionellt. Det innebär att både religionstillhörighet och geografisk hemort eller bosättningsort är en del av en individs identitet och av hur denna identitet tillskrivs, inte minst genom att religion och plats kopplas samman. En plats eller region kan kopplas samman med en viss religiös tradition, och de som bor eller bott där tillskrivs en viss religiös identitet – att man ses som muslim om man kommer från Egypten eller som laestadian om man kommer från de österbottniska komunerna Perho eller Larsmo, som har hög relativt andel laestadianer. Men kopplingen kan också göras till en allmän hög religiös aktivitet, som i tanken på ett bibelbälte.

En studie som ligger nära det exempel som behandlas senare i denna text är Brace m.fl. (2006) som tar upp relationen mellan den metodistiska traditionen och landskapet Cornwall i England. De kri-

tiserar starkt vad de kallar en essentialistisk förståelse av identitet, där det finns en given Cornwall-identitet som präglas av att den är metodistisk. Varken ”Cornish” eller metodist är givna eller enhetliga identiteter. Brace m.fl. (2006) betonar att man i stället skall se på en viss geografisk identitet som påverkad av många olika element, där religion är en.

Föreställningen om ett österbottniskt bibelbälte

Termen ”bibelbälte” är en intersektion mellan religion och plats och beskriver just ett sådant område där det förväntas finnas en högre grad av religiositet och kanske också en mer konservativ religion. Termen används också som en slags stämpel på dem som kommer från den platsen eller regionen: är man född och uppvuxen i ett ”bibelbälte” förväntas man vara eller tycka på ett visst sätt. Här diskuteras föreställningar om ett bibelbälte i landskapet Österbotten i Finland. Detta avser den nuvarande landskapsindelningen, där landskapet Österbotten består av tvåspråkiga kommuner. Valet att studera detta område, och fokuseringen på tvåspråkiga kommuner, innebär inte att Österbotten eller svenskspråkiga finländare skulle vara på något sätt unika, utan föreställningen om ett bibelbälte i denna del av världen används här som ett illustrerande exempel.

Termen bibelbälte myntades av den amerikanske journalisten och författaren H.L. Mencken på 1920-talet (Heatwole 1978). Den har haft stort genomslag som beskrivning av en viss religiositet i den amerikanska södern och termen har tagits över på andra håll, bland annat i Norden.

Heatwole (1978) tar sig an frågan om hur ett bibelbälte ska definieras, med utgångspunkt i det amerikanska fallet. Det handlar dels om vilken form av religion som utövas, dels om hur stor del av befolkningen som utövar den. Heatwole (1978) framhåller en bokstavlig tolkning av bibeln som kriterium på bibelbältets religiositet. Stark & Bainbridge (1985), som är kritiska till tanken på ett amerikanskt bibelbälte, konstaterar att den del av den amerikanska södern som brukar ges detta epitet framför allt har det gemensamt att de dominerar av protestantism – medan det katolska Louisiana vid den amerikanska sydkusten, med näst högst kyrkomedlemskap i landet (Stark & Bainbridge 1985: 73) inte brukar räknas till bibelbältet. Heatwole (1978) betonar också att det är viktigt att titta på ett gränsvärde för hur stor del av befolkningen i området som skall anamma en viss form av religion. Enligt hans kriterier finns det inget sammanhängande bibelbälte i USA, men spridda områden, med viss koncentration i delar av sydstaterna, med högre andel konservativa protestanter (Heatwole 1978: 53).

Det finns också områden som beskrivs som bibelbälten på andra håll i världen, till exempel i Holland (Knippenberg 2005: 98). Trots att Norden ofta betraktas som det mest sekulariserade hörnet i världen – mätt med religiöst deltagande och tro på religiösa dogmer – finns det även här områden med högre religiös aktivitet, eller åtminstone regioner som kommit att associeras med religion eller med särskilda religiösa riktningar. Jönköping i Sverige, där frikyrkligheten traditionellt varit betydande, har kallats ”Smålands Jerusalem” (Lindberg 2012). I Norge räknar man med

starkare religiös aktivitet både i södra, västra och norra delarna av landet (Repstad & Henriksen 2005; Mikaelsson 2009) – med andra ord beskrivs största delen av Norge, undantaget utgörs främst av huvudstadsregionen, som ”särskilt” religiös!

I Finland har Österbotten, eller delar av landskapet, kallats för ”bibelbältet” (Häger 2012; Häger under utgivning). Grunden för talet om ett österbottniskt bibelbälte är föreställningen om Österbotten som särskilt religiöst och denna religiositet som särskilt konservativ. Herberts (2008: 162) placerar, utgående från enkätundersökningar, det österbottniska bibelbältet i följande sex sammanhängande kommuner, från norr till söder: Karleby, Kronoby, Larsmo, Jakobstad, Pedersöre och Nykarleby – alla är tvåspråkiga och alla utom Karleby har svenskspråkig majoritet. Området har viss förhöjning i religiös aktivitet och det finns också historiskt sett starka väckelserörelser i några byar (Salomäki 2010; Häger 2012)

Som ovan konstaterats konstrueras platser relationellt, bland annat i förhållande till tiden. I föreställningarna om bibelbälten innebär detta att de områden som beskrivs som religiösa också ses som omoderna. Bibelbältet ses samtidigt som något lantligt, gammalmodigt och religiöst (se t.ex. Taivassalo 2010 för exempel på detta). En annan aspekt av relationen till tiden är att historien spelar en roll, i föreställningarna om ett österbottniskt bibelbälte lever områdets historia som säte för många väckelserörelser kvar.

Konstruktionen av ett österbottniskt bibelbälte sker diskursivt, genom att termen används, både som en självklar beskrivning av ett område och som ett uttryck för religionskritik. I det följande behandlas några

exempel på hur termen bibelbälte används i beskrivningar av Österbotten.

I Tigerstedt m.fl. (2008), som är en studie av ungdomars alkoholvanor i Österbotten och i huvudstadsregionen, används termen på ett självklart sätt som beskrivning av delar av svenska Österbotten. Till exempel i en tabell (Tigerstedt m.fl. 2008: 28) görs en indelning av svensk- och tvåspråkiga kommuner utgående från om ”kommunen ligger i bibelbältet” eller ej. Den väldigt entydiga definitionen av bibelbältet kan kontrasteras med Masseys (1995a) diskussion om platsers öppenhet. Avgränsningen av en plats eller region är en social konstruktion, och det gäller i hög grad föreställningen om ett avgränsat bibelbälte.

I ett reportage med rubriken ”Resa till bibelbältet [Matka raamattuvyöhykkeelle]” (Mäkelä 2011), i det kyrkliga veckomagasinet *Kotimaa* (namnet betyder ”Hemland”), berättar skribenten om hur hon fått i uppdrag att skriva om det andliga livet i svenska Österbotten och på så sätt lärt sig mycket nytt:

Jag vet att det i Finland finns ett bibelbälte, ett område där företagsliv, politik och kristendom inte är främmande för varandra. Och att där under den höga himlen finns fruktan för Herren, men inte för herrarna. Och att i Finland finns en bit av himlen. Den finns mitt på slätten i ett bönehus kallat ”Betel”. (min översättning från finska)

I det finska originalcitater används ordet ”bibelbälte” på svenska. Citatet placerar på så vis bibelbältet explicit i det svenskspråkiga Österbotten. Citatet från *Kotimaa* skapar på detta sätt en intersektion mellan religion, plats och språk.

Citatet från *Kotimaa* har också en intressant beskrivning av detta bibelbälte. Utta-landet att religion och samhällsliv inte är främmande för varandra tolkar jag som en uppfattning om att religionen påverkar samhället – något som utan tvivel är positivt ur en stor kristen tidnings perspektiv. Att tala om ”slätten” eller om avsaknaden av respekt för ”herrarna” uppfattar jag som typiska klichéer om Österbotten (jfr Topelius 2011/1852).

Den kyrkliga tidningen *Kotimaa* ser bibelbältet som något positivt, men det finns också exempel på mycket negativa beskrivningar. I antologin *Extremt platt och otroligt nära* (Teir 2010a), med texter om Österbotten av österbottniska författare, ingår flera texter där religionen är ett centralt tema (Knutar 2010; Teir 2010b; Taivassalo 2010). Jag citerar ur en av dessa (Knutar 2010). Sofie Knutar, journalist i Jakobstad, berättar om när hon får besök från huvudstadsregionen:

När en studiekamrat från Grankulla hälsade på var hon förvånad över att ingen försökte omvända henne på gatan, vilket hon uppriktigt hade förväntat sig. Jag var också lite bekymrad över att hon skulle bli besviken på bibelbältet. Här hade vi trevligt med roliga människor, drack vin, gick på operapremiär och allt möjligt okristligt och oösterbottniskt. (Knutar 2010: 37)

I citatet görs en mycket explicit parallell, eller en intersektion, mellan Österbotten och religion, eller närmare bestämt kristendom, i formuleringen ”okristligt och oösterbottniskt”. Ett samband mellan religion och kultur framställs också, de ses som varandras motsatser i beskrivningen av opera

som något okristligt. Jag uppfattar citatet som klart kritiskt till bibelbältet: det är tydligt att roliga människor, vin och opera är att föredra framför att bli omvänd på gatan.

Religion kan bli en del av beskrivningen av en plats och föreställningar om bibelbältet är ett sätt att beskriva Österbotten. Det blir då också ett sätt att beskriva dem som bor där eller är hemma därifrån men flyttat från landskapet. Föreställningarna om bibelbältet är en del av konstruktionen av österbottningarnas identitet, både inifrån och utifrån. Det är trots allt en minoritet av österbottningarna som känner sig hemma i en konservativ religiositet, men även den majoritet som inte gör det riskerar stämpas av föreställningen om bibelbältet, av föreställningar att om man är född eller bosatt i denna region är man på ett visst sätt. Samtidigt blir en konservativ religiös identitet kanske ännu svårare att upprätthålla i andra delar av landet, som förväntas vara moderna och sekulariserade. Det finns flera exempel på hur österbottningar som flyttat till södra Finland talar i kritiska och generaliserande termer om bibelbältet, vilket kan fungera som en del av deras identitetsarbete i försök att visa att man inte är så konstig som hemmahörighet i bibelbältet kanske gör gällande (Häger under utgivning).

Sist och slutligen finns det också de som bejaktar intersektionen mellan en österbottnisk och en religiös identitet, till exempel de informanter som berättar om bibelbältet för *Kotimaas* reporter eller de kyrkohistoriker med personlig bakgrund i österbottniska väckelserörelser som ordnade seminarium i Jakobstad under rubriken "Bibelbältets religiositet" ("Bibelbältet under ...").

Slutord

Religion och plats har många olika samband och religion har alltid olika rumsliga aspekter. I denna text har lyfts fram att platsens, eller den geografiska regionens, har betydelse för identiteten och att man kan se ett samband mellan religion, plats och identitet. Plats är något socialt konstruerat, genom en process av social spatialisering som bland annat skapar en viss image hos en plats. Religion kan vara en del av denna image och det kan skapas intersektioner mellan religion och plats, till exempel så att en viss plats förknippas med en viss religiös tradition.

I ett globaliserat samhälle identifierar vi oss och identifieras med en plats i mindre grad än i ett samhälle där stora delar av befolkningen föds, lever och dör på samma ort. Men vi kan fortfarande tillskrivas en identitet med geografisk förankring, vi är fortfarande "malmöbor", "norrlänningar" eller "österbottningar". Platser har inte bara betydelse för identiteten utan platsers image och den inbördes hierarki, till exempel mellan centrum och periferi, som den sociala spatialiseringen skapar, har också betydelse för politiska beslut och resursfördelning.

Inom religionssociologisk forskning har sambandet mellan religion och plats i hög grad studerats i form av kartläggning av religion och som en fråga om religionens betydelse i ett visst geografiskt område och beskriver vilka rörelser som finns var (t.ex. Huotari 1981). Det är dock viktigt att tillägga att med ökad geografisk rörlighet så flyttar ju också personer med anknytning till dessa rörelser och de olika traditionerna har inte längre en så tydlig "hemvist".

Det som kvarstår är ändå bilden av de ”gamla” orterna och regionerna som typiska för någon rörelse. Och de som bor på eller kommer från en viss plats eller en viss region får också finna sig i att bilden av platsen som religiös eller som förknippad med en viss religiös tradition blir ett block i deras identitetsbygge, en stämpel de kan bejaka eller aktivt försöka tvätta bort.

Noter

1. Texten är baserad på forskning jag gjort inom Svenska litteratursällskapets projekt ”Bitar av samma pussel? Intersektionella perspektiv på det svenska i Finland”.

Källor och litteratur

- Beyer, Peter 1994: *Religion and Globalization*. London: Sage.
- Ammerman, Nancy Tatom 1997: *Congregation and Community*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Bibelbältet under lupp i Jakobstad. *Kyrkpressen* 1.7.2007. <http://www.kyrkpressen.fi/aktuellt/51055-Bibelbaltet-under-lupp-i-Jakobstad.htm>; 3.4.2013.
- Brace, Catherine, Adrian R. Bailey and David C. Harvey 2006: Religion, place and space: a framework for investigating historical geographies of religious identities and communities. *Progress in Human Geography* 30 (1); 28–43
- Castells, Manuel 1997: *Identitetens makt*. Göteborg: Daidalos.
- Corrigan, John 2009: Spatiality and religion. I: Warf, Benjamin & Santa Arias (red.): *The Spatial Turn: Interdisciplinary perspectives*. Milton Park: Routledge; 157–172.
- Eliade, Mircea 1959: *The Sacred and the Profane: The nature of religion*. San Diego CA: Harcourt Brace.
- Giddens, Anthony 1991: *Modernity and Self-Identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity Press.
- Gieryn, Thomas F 2000: A space for place in sociology. *Annual Review of Sociology* 26, 463–496.
- Heatwole, Charles A. 1978: The Bible Belt: a problem in regional definition. *Journal of Geography* 77 February 1978; 50–55.
- Heelas, Paul & Linda Woodhead 2005: *The Spiritual Revolution: Why religion is giving way to spirituality*. Malden: Blackwell.
- Herberts, Kjell 2008: *Opinioner och trender i Svenskfinland: Barometern/01-07*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning.
- Hervieu-Léger, Danièle 2002: Space and Religion: New Approaches to Religious Spatiality in Modernity. *International Journal of Urban and Regional Research* 26 (1); 99–105.
- Häger, Andreas 2012: Religion på den österbottniska landsbygden. I: Andersson, Kjell & Nora Brandt (red.): *En bondepraktika för det senmoderna: Texter tillägnade Erland Eklund*. Åbo: Åbo Akademis förlag; 53–59.
- Häger, Andreas (under utgivning): Konstruktionen av Österbotten som bibelbälte. I: Klinkmann, Sven-Erik, Blanka Henriksson & Andreas Häge (red.): *Föreställda finlandssvenskheter: Perspektiv på det svenska i Finland* Helsingfors: Svenska litteratursällskapet.
- Huotari, Voitto 1981: *Kirkomme herätysliikeet tänään*. Helsinki: Kirjapaja.
- Knippenberg, Hans 2005: The Netherlands: Selling churches and building mosques. I: Hans Knippenberg (red.), *The changing religious landscape of Europe*. Amsterdam: Het Spinhuis, 88–106.
- Knott, Kim 2005: *The Location of Religion: A Spatial Analysis*. London: Equinox.
- Knudsen, Susanne V 2005: Intersectionality: A theoretical inspiration in the analysis of minority cultures and identities in textbooks. I: Bruillard, Éric, Bente Aamotsbakken, Susanne V. Knudsen & Mike Horsley (red.): *Caught In The Web Or Lost In The Textbook?* Caen: IARTEM.
- Knutar, Sofie 2010: Det öppna landskapet. I: Teir, Philip 2010 a (red.): *Extremt platt och otroligt nära*. Helsingfors: Söderströms 2010; 34–47.
- Lefebvre, Henri 1991 [1974]: *The Production of Space*. Malden: Blackwell.

- Lindberg, Lennart 2012: Varför kallas Jönköping för Smålands Jerusalem? jnytt.se 21.4.2012 <http://www.jnytt.se/nyhet/47060/varfor-kallas-jonkoping-for-smalands-jerusalem/>; 15.3.2013.
- Lykke, Nina 2007: Intersektionalitet på svenska. I Axelsson, Bodil & Johan Fornäs red. *Kulturstudier i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Massey, Doreen 1995a: The conceptualization of place. I: Massey, Doreen & Pat Jess (red.): *A Place in the World? Places, cultures and globalization*. Oxford: Oxford University Press; 45–85.
- Massey, Doreen 1995b: Politics and space/time. I: Keith, Michael & Steve Pile: *Place and the Politics of Identity*. London: Routledge; 141–161.
- Massey, Doreen 2005: *For Space*. London: Sage.
- Massey, Doreen, John Allen & Philip Sarre 1999: *Human Geography Today*. Cambridge: Polity Press.
- Mikaelsson, Lisbeth 2009: Regional approaches to religion: Christianity in Norway. *Religion* 39 (2); 117–125.
- Mäkelä, Laura 2011: Matka raamattuvyöhykkeelle. *Kotimaa* 9.12.2011. <http://www.kotimaa24.fi/blogit/article/?bid=170&id=24547>; 12.3.2012
- Park, Chris C. 1994: *Sacred Worlds: An introduction to geography and religion*. London: Routledge.
- Pierce, Joseph, Deborah G. Martin & James T. Murphy 2010: Relational place-making: The networked politics of place. *Transactions of the Institute of British Geographers*. http://www.clarku.edu/departments/geography/pdfs/Deb%20Martin/2011_Pierce_Martin_Murphy_TIBG.pdf; 3.4.2013.
- Repstad, Pål & Jan.Olav Henriksen (red.) 2005: *Mykere kristendom? Sørlandsreligion i endring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Salomäki, Hanna 2010 *Herätysliikkeisiin sitoutuminen ja osallistuminen*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Shields, Rob 1991: *Places on the Margin: Alternative geographies of modernity*. London: Routledge.
- Shields, Rob 2004: Intersections in Cultural Policy: Geographical, socioeconomic and other markers of identity. <http://http-server.carleton.ca/~rshields/papers/intersections-culturalpolicy-rshields.pdf>; 3.4.2013.
- Stark, Rodney & William Sims Bainbridge 1985: *The Future of Religion: Secularization, revival and cult formation*. Berkeley: University of California Press.
- Stump, Roger W 2000: *Boundaries of Faith: Geographical perspectives on religious fundamentalism*. Lanham: Roman & Littlefield.
- Taivassalo, Hannele Mikaela 2010: Jag, gud & österbotten. I: Teir, Philip (red.): *Extremt platt och otroligt nära*. Helsingfors: Söderströms, 101–116.
- Teir, Philip 2010a (red.): *Extremt platt och otroligt nära*. Helsingfors: Söderströms 2010.
- Teir, Philip 2010b: Välkommen till bibelbältet. I: Teir, Philip (red.): *Extremt platt och otroligt nära*. Helsingfors: Söderströms, 71–85.
- Tigerstedt, Christoffer, Jaana Markkula, Thomas Karlsson, Jukka Jokela & Minna Pietikäinen 2008: Suomen ruotsinkielisten nuorten juomatavat Pohjanmaalla ja pääkaupunkiseudulla – vertailu suomenkielisiin. *Yhteiskuntapolitiikka* 73: 1, 24–35.
- Topelius, Zacharias (2011/1852). *Finland framställt i teckningar*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Weber, Max 1963/1922: *The Sociology of Religion*. London: Methuen.
- Zukin, Sharon 1991: *Landscapes of Power: From Detroit to Disney World*. Berkeley: University of California Press,

*Andreas Häger är akademilektor i sociologi och
docent i religionssociologi vid Åbo Akademi, Åbo, Finland
Mejl: ahager@abo.fi*